

**До Міжнародної конференції ЮНЕСКО
«Демократичне врядування і культура миру в країнах
Східної, Центральної
і Південно-Східної Європи»
(Київ, Україна, 24 – 26 березня 1999 року)**

ЗВЕРНЕННЯ

**МІЖНАРОДНОЇ КАФЕДРИ ЮНЕСКО
«ПРАВА ЛЮДИНИ, МИР, ДЕМОКРАТІЯ, ТОЛЕРАНТНІСТЬ
І ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ МІЖ НАРОДАМИ»**

**«ЗА ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ
І КУЛЬТУРУ МИРУ»**

Київ, Україна, 21 лютого 1999 року

Преамбула

Ми, співробітники кафедри ЮНЕСКО «Права людини, мир, демократія, толерантність і взаєморозуміння між народами» в Національному Університеті «Києво-Могилянська Академія», вітаючи майбутніх учасників Міжнародної конференції «Демократичне врядування і культура миру в країнах Східної, Центральної та Південно-Східної Європи», що зберуться у Києві на запрошення Уряду України і Генерального Директора ЮНЕСКО *п. Федеріко Майора* напередодні нового тисячоліття, натхнені величними ідеалами 2000-го року, проголошеного Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй Міжнародним роком культури миру,

пам'ятаючи про те, що в Статуті Організації Об'єднаних Націй виголошується: «Ми, народи Об'єднаних Націй, сповнені рішучості врятувати прийдешні покоління від бідувань війни... знову утвердити віру в основні права людини... і в рівність прав великих і малих націй... сприяти соціальному прогресу і покращанню умов життя при більшій свободі... виявляти терпимість і жити разом, в мирі один з одним, як добрі сусіди»,

нагадуючи про положення Преамбули Статуту ЮНЕСКО, де наголошується: «... думки про війну виникають в умах людей, тому в свідомості людей належить вкоріювати ідею захисту миру», а також стверджується, що мир «має ґрунтуватися на інтелектуальній і моральній солідарності людства»,

підтверджуючи непорушне історичне значення і нагальну актуальність Загальної декларації прав людини, а також відповідних міжнародних актів Організації Об'єднаних Націй і ЮНЕСКО, в тому числі представленої Генеральним секретарем ООН на 53-й сесії Генеральної Асамблеї відповідно до пункту 31 «Культура миру» Зведеної Доповіді, що включає Декларацію щодо культури миру і Програму дій в галузі культури миру,

виходячи з необхідності осяяних досвідом багатьох поколінь історично і культурно адекватних сучасності повсякденних розумних рішень і практичних дій окремих людей, народів і держав, усього світового співтовариства, пов'язаних з

рівноцінним осяганням і добровільним утвердженням цінностей, норм та ідеалів демократії, розвитку і миру в світі людини відповідно до загальної етики людяності, а також до принципів особистої і колективної відповідальності за долю світу в його минулому, сьогоденні і майбутньому,

вважаючи нашу добу часом глобального історичного виклику в ім'я сталого розвитку задля справедливого спільного миру, що владно вимагає не роз'єднуючих взаємовиключних альтернатив, побудованих на стереотипах ворожості епохи блокового протистояння, громадянської нетерпимості і безвідповідального соціального експериментаторства, а рівноправно-ненасильницьких відповідей на загальному форумі культур, де забезпечується реальна єдність у різноманітності в інтересах усього людства,

визнаючи, що завершення холодної війни не означає безпосереднього, легкого і швидкого переходу до справедливого соціального порядку і миру, рівноправного міжнародного партнерства і взаєморозуміння, але відкриває шлях поміркованого толерантного діалогу і напруженого солідарного життєтворення чоловіків і жінок на засадах загальної поваги до людської гідності, розширення і оновлення демократії, визнання фундаментальних прав і свобод людини, норм громадянського суспільства заради справдження сьогоднішніх надій і щастя наступних поколінь,

підтверджуючи необхідність осмислено схвалених суспільством і гарантовано підконтрольних йому законодавчо оформлених та інституційно втілених у співробітництві з місцевими спільнотами, громадськими організаціями і окремими громадянами владних зусиль, спрямованих на розуміння, пропаганду, укорінення, закріплення, підтримку і охорону загальних принципів і практики демократичного врядування і культури миру як провідних чинників забезпечення стабільності і взаємної безпеки на міжнародному, регіональному і національному рівнях,

урочисто проголошуємо це *Звернення «За демократичне врядування і культуру миру»*, з тим щоб громадяни, народи і держави Європи, всі місцеві спільноти в координації з міжнародними, регіональними і національними громадськими організаціями в ясному розумінні своєї історичної, соціальної і культурної відповідальності за реальну єдність, дбайливе збереження і сталий розвиток європейського світу як спільної домівки могли постійно звертатися в своїй діяльності до його ідей і вносити свій внесок у справу сприяння подальшій розбудові демократичного суспільства на засадах взаємної поваги, рівноправної солідарності, активного ненасильства, соціальної справедливості і миру в новому тисячолітті.

ЗА ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ і КУЛЬТУРУ МИРУ !

Беручи до відома все щойно виголошене, пам'ятаючи уроки минулого, творячи мирне сьогодення і опікуючись кращим майбутнім для себе, а також для своїх батьків і дітей, *ми звертаємося до всіх європейських народів і людей доброї волі із закликом відчутти і продемонструвати власну відповідальність за утвердження, розвиток і збагачення демократичних принципів врядування, структур миру і мирних норм життя. Демократія є влада народу. Вона не встановлюється примусово, але життєво втілюється у вільній громадській творчості людей. Розширення демократії прямо пов'язане із зростанням загальної кількості соціально активних громадян, що вправі самі вирішувати власну долю. Так забезпечується справжній мир як справедливий, стабільний і безпечний для всіх суспільний лад, що має підтримуватися спільними*

зусиллями і постійно вдосконалюватися з урахуванням набутого поколіннями європейців історичного досвіду культур.

Ми звертаємося до глав держав і урядів, парламентарів усіх європейських країн, офіційних осіб – представників різних гілок влади на всіх рівнях із закликом, спираючись на визнання і додержання фундаментальних прав і свобод людини, максимально широке народне представництво і конструктивне співробітництво з громадянами, місцевими спільнотами і громадськими організаціями, забезпечити демократичне державне врядування, спрямоване на ненасильницьке законодавче та інституційне оформлення, а також сталий розвиток усіх елементів громадянського суспільства на засадах культури миру. Влада народу має послідовно виявляти себе через права народу як владні обов'язки щодо розбудови такого суспільства, а права народу мають віднаходити свою остаточну запоруку у владі народу мирно втілювати зазначені права у справедливих суспільних формах.

Ми звертаємося до всіх представників місцевих спільнот і громадських організацій із закликом повернутися обличчям один до одного і до влади для толерантного діалогу в ім'я демократії і справедливого суспільного миру, в якому враховуються думки, інтереси і сподівання усіх верств суспільства і забезпечується ефективний громадський контроль за діяльністю державної бюрократії. Сучасне демократичне суспільство складається не з незалежних у своїй сваволі урядовців і підкорених їм мас населення, а з вільних у своїх законодавчо закріплених правах громадян і підзвітних їм утримуваних за рахунок усього суспільства державних службовців. Тільки в їхній солідарній, сповненій взаємної поваги і довіри співпраці все ще далека спільна мета мирного встановлення справедливого суспільного порядку може неухильно наближатися у відчутних повсякденних результатах.

Ми звертаємося до всіх громадських і релігійних авторитетів із закликом сприяти громадянському примиренню і пом'якшення звичаїв людей, утвердженню обов'язковості етичного виміру для принципів і практики демократичного врядування і культури миру з огляду на їх оберненість до конкретної людини, а також на важливість збагачення ціннісного світу особистості в її долученні до справедливих норм суспільного життя. Перехідний період, який нині переживають усі європейці, має стати періодом вивільнення від стереотипів ворожості і насильства, розбудови громадянського суспільства і закладання сучасних основ об'єднаної Європи. Моральний авторитет тих, хто володіє життєвим досвідом толерантності і «позитивного миру», здатний заронити зерна довіри, навчити терпимості, взаємної поваги і любові, надихнути на подвиг самовідданого суспільного служіння і дати розраду на довгому і важкому шляху до демократії і справедливого миру для всіх як нашої спільної мети.

Ми звертаємося до всіх діячів культури із закликом перейти від культури тоталітаризму до культури демократії, від культури ворожого індивідуалізму до культури братерської солідарності, від культури нетерпимості до культури толерантності і від культури війни до культури миру. Особистість спілкується з особистістю в суспільно визначеному просторі культури, де твориться людська історія. Завдяки культурі людина відкривається для світу саме як людина. Абіякі виключення у світі людини обов'язково призводять до кінцевого виключення самої людини – окремого індивіда, групи, народу, раси, етносу, нації, людства в цілому з притаманними людині історією, культурою, мораллю, волею, розумом, почуттям і мовою. Такі виключення є варварством, якому має протистояти поміркований і рівноправний діалог культур.

Ми звертаємося до всіх діячів освіти, вчителів і батьків із закликом забезпечити випереджаючий розвиток систем освіти в порівнянні з соціальним розвитком націй і перейти від традиційної педагогіки монологу і авторитарного тиску, що розглядає людину як знеособлену функцію державного механізму, до сповненої

взаєморозуміння і поваги до іншого гуманістичної педагогіки діалогу і партнерського співробітництва, що розглядає людину як цілісну особистість і вільного громадянина демократичного суспільства. Людина починає свій ніколи не завершуваний остаточно шлях до суспільства з власної родини і продовжує його за шкільною партою. Стереотипи ворожості, насильства і нетерпимості часто формуються ще в дитинстві через соціальне зубожіння, байдужість, моральну неавторитетність, педагогічну безпорадність батьків і вчителів або за їх прямої участі. Підтримане державою укріплення соціального статусу родини і вчителя, солідарні зусилля суспільства щодо їхньої підготовки до виховання молоді за принципом «я – це інший» з урахуванням мирного досвіду поколінь, використанням сучасних демократичних технологій навчання і гуманістичних за змістом учбових матеріалів мають стати головним чинником утвердження педагогіки толерантності і миру. Така педагогіка відкриває цікавий і багатообіцяючий шлях до неперервної освіти впродовж усього людського життя.

Ми звертаємося до всіх молодих людей, молодіжних рухів і організацій із закликом разом прийняти на себе відповідальну місію активного пошуку і ствердження нових шляхів і нових рішень, що ведуть до народження кращого світу. Цей світ глобального співіснування твориться вже сьогодні у живому діалозі з історією, через пряме і шанобливе спілкування різних поколінь і однолітків, освіту, науку, спорт, активну культурну і громадську діяльність, залучення до безпосереднього управління суспільством і державою, глибоке і осмислене сприйняття принципів демократії і культури миру. Він може стати ненасильницьким, вільним і толерантним мультикультурним світом людяної політики; соціально орієнтованої економіки; гуманістичних технологій виробництва, обміну і споживання; неперервної освіти в ім'я сталого розвитку і миру; етично відповідальної науки; спільного рівноправно доступного, відкритого, симетричного і соціально безпечного інформаційного простору; безперечної поваги до прав людини; розважливого збереження ресурсів і довкілля. Сучасна молодь має заздалегідь підготуватися до зустрічі з майбутнім і ефективно прискорювати його наближення, адже в неї – переважний шанс мирно жити в новому світі.

Ми звертаємося до всіх представників старшого покоління, які донесли дотепер ідеали демократії, миру і злагоди, із словами глибокої і щирої подяки за їхній життєвий подвиг, що наприкінці II-го тисячоліття Христової ери оберігає світ від загальних розбрату і ворожнечі, і закликаємо їх разом з нами прочинити двері в третє тисячоліття задля спільної розбудови нового світу, де не буде місця нужді, відчуженості і війнам. Історія є неперервне культурне творення людиною власного світу, і бачення нових горизонтів спирається на відповідальний труд пам'яті. В ньому прояснюється недочуте і зберігається недовимовлене. Відмова від духовної спадщини минулих поколінь обертається для сьогодення втратою історичного обличчя і непевністю завтрашніх перспектив. Відтак дбайливе збереження традицій та їхнє вдумливе сучасне осягання мають стати запорукою громадської безпеки і стабільного розвитку в ім'я миру і демократії.

Ми звертаємося до всіх жінок, жіночих рухів і організацій із закликом надалі поширювати сферу своєї громадської діяльності, активізувати боротьбу за мир, демократію і соціальну справедливість як непорушні підвалини справжнього рівноправ'я в сучасному суспільстві. Жінка безпосередньо втілює у собі принцип «я – це інший» як необхідний чинник кінцевого об'єднання людства. Тому вона є природна хранителька миру і природний початок толерантного діалогу в людському світі, що завершується злагодою і любов'ю. Як мати, дружина і повноправний член суспільства вона дарує життя і розсуває його горизонти, виявляючи справжню межу можливостей людини та їхній гуманістичний вимір. Відтворюючи живий зв'язок

часів, виховуючи нові покоління задля сталого розвитку і утвердження в історії, ушляхетнюючи й умиротворюючи суспільні відносини, жінка є осередком стабільності і безпеки в сучасному світі. Відтак розширення політичних і економічних прав жінок, їхнього представництва на всіх щаблях прийняття соціально значущих рішень є прямим шляхом до культури миру.

Ми звертаємося до всіх представників засобів масової інформації із закликом збороти інформаційну безвідповідальність задля інформаційної виваженості і перейти від інформаційних асиметрії, відчуженості і тиску до інформаційних симетрії, відкритості і співробітництва, від опосередкованої інформації «джерел» і дистанційованої інформації «експертів» до безпосередньої інформації «очевидців», від масованого тиражування стереотипів ворожості, насильства і асоціальної поведінки до утвердження справжніх гуманістичних ідеалів, від історичної інерції войовничих риторик до практики відкритого толерантного діалогу з суспільством, від слів війни до слів миру, від пропаганди до осмисленого особистісного спілкування і взаєморозуміння, від інформаційного суспільства до суспільства живого знання. Світ, що відкривається нам у досвіді, вірі і знанні, часто видається таким, яким його представляють ЗМІ. Тому фундаментальне право громадян демократичного суспільства на незалежну інформацію має бути підкріплене професіоналізмом, чесністю, порядністю, моральною і правовою відповідальністю журналістів, що повинні в своїй роботі керуватися етичною нормою гуманістичної медицини «не нашкодь!». Інформація не є самоціллю, а є могутнім засобом самоствердження окремої особистості і суспільства в цілому в єдності і мирі із собою та іншими.

Ми звертаємося до всіх учасників деструктивних соціальних конфліктів на національному і регіональному рівнях в різноцивілізаційній Європі із закликом подолати власну непримиренність і перейти від марних намагань отримати односторонню вигоду за будь-яку ціну до поміркованого конструктивного діалогу з опонентами на засадах толерантності і поваги до прав людини, а також з урахуванням мотивів, поглядів, звичаїв, національних і культурних традицій, спільних інтересів конфліктуючих сторін. Конструктивний конфлікт обов'язково передбачає нове самовизначення на тлі іншого. Та в ньому не виявляються кращі або гірші, а стверджується та відмінність, що збагачує єдність через визначення місця та історичної ролі кожного в спільній долі всіх. Такий конфлікт – це не силове протистояння, а наполегливий пошук шляхів до нового, більш досконалого і справедливого миру. Саме спільний європейський мир задля щастя прийдешніх поколінь європейців означає справжнє завершення конфліктів у мультикультурному просторі єдиної Європи. Відтак єдина Європа – істинний медіатор усіх європейських конфліктів, що мають право на існування лише з огляду на кінцеве утвердження неперервності культури, в якій особистість, нація, держава, суспільство знаходять своє останнє мирне визначення.

Ми звертаємося до всіх європейців, чоловіків і жінок, із закликом докласти енергійних зусиль в рівноправній, сповненій взаємної поваги і солідарної відповідальності співпраці на благо єдиної Європи. Сучасний європейський світ не буде історично завершений, а відтак і визначений, реально втіленим у власній культурі задля себе самого та інших культурних світів доти, доки в ньому не знайдеться відповідного рівноцінного щодо фундаментальних свобод, прав і обов'язків місця для кожної його складової. Щоб знайти це місце і відкритися усій європейській спільноті тим, що вона є по суті, кожна країна Європи має не тільки вільно визначитися у власній самобутності, але й розуміти і добровільно приймати загальні цінності європейського життя. Тільки так можна від несвідомого засвоєння іншого досвіду і пропагандистських акцій масового соціального гіпнозу перейти до справжнього партнерства і участі задля збалансованого спільного розвитку.

В ім'я цих цілей Міжнародна кафедра ЮНЕСКО «Права людини, мир, демократія, толерантність і взаєморозуміння між народами» в Національному Університеті «Києво-Могилянська Академія» прийняла це Звернення, яке ми розглядаємо як внесок у забезпечення стабільного демократичного майбутнього для усіх народів, у побудову більш безпечного, справедливого і гуманного світу, який має здобути свою завершальну єдність у спільному мирі.

**Міжнародна кафедра ЮНЕСКО
«Права людини, мир, демократія,
толерантність і взаєморозуміння між народами»
в Національному Університеті
«Києво-Могилянська Академія»**

«21» лютого 1999 г.